

Sportdeelname van volwassenen met laag inkomen

Sportfrequentie naar huishoudinkomen

Factsheet 2019/12

Roel Fitters & Remco Hoekman

Sporten met laag inkomen

Een pijler van het sportbeleid van de Rijksoverheid is ervoor te zorgen dat ook mensen die met een laag inkomen leven kunnen sporten. Het doel van het Rijk, zoals toegelicht in het Nationaal Sportakkoord, is om de sportcontext zo inclusief mogelijk te maken (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018). Dit wil zeggen dat alle groepen de kans moeten hebben om deel te nemen aan sport.

Volgens het CBS (2019) hebben mensen uit lagere inkomensgroepen een lagere wekelijkse sportdeelname dan mensen die een hoger inkomen hebben. Dit geeft een eerste inzicht in verschillen in sportdeelname naar huishoudinkomen. In dit factsheet gaan we nader in op de verschillen in sportdeelname tussen inkomensgroepen. Daarbij hebben we aandacht voor verschillen in sportfrequentie en de mate waarin op sport is bezuinigd. Vervolgens wordt dieper ingegaan op verschillen in de beoefende sporttak naar huishoudinkomen. We presenteren hierbij de mate waarin sporttakken vooral door hoge of juist door lage inkomensgroepen worden beoefend. Dit levert een rangschikking op van sporttakken die kan worden vergeleken met eerdere studies (Elling &

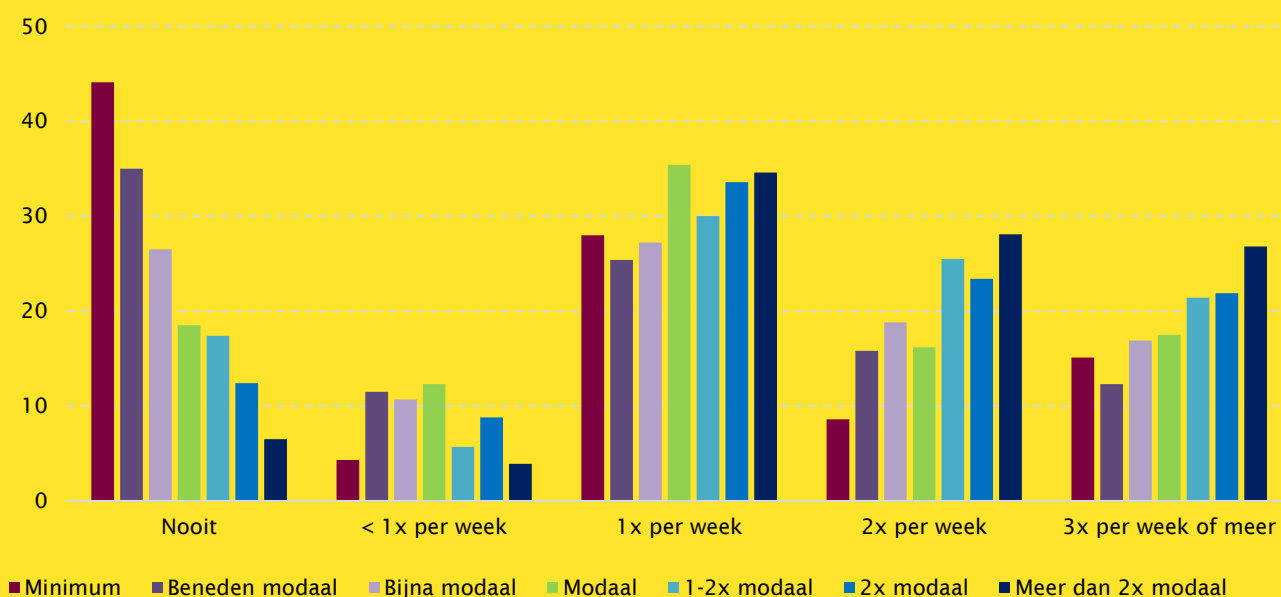
Claringbould, 2005) om te bezien of sprake is van een democratisering van sporttakken door de tijd.

Sportfrequentie laagst bij minimum huishoudinkomen

De gemiddelde wekelijkse sportfrequentie is het laagst voor mensen met een minimum huishoudinkomen. Binnen deze wekelijkse sportfrequentie is gevraagd hoe vaak de mensen per week sporten, waarbij zij een keuze konden maken tussen nooit, minder dan een keer per week, een keer per week, twee keer per week of drie keer per week of meer.

Uit de resultaten blijkt dat bijna de helft van de minimum inkomensgroep nooit sport (figuur 1). Naarmate het huishoudinkomen toeneemt, wordt het percentage mensen dat niet sport lager. Binnen de hoogste inkomensgroep sport 6,5 procent nooit. De minimum inkomensgroep verschilt daarnaast vooral van de andere inkomensgroepen bij het twee keer per week sporten. Tevens valt op dat naast de minimum inkomensgroep de mensen met een beneden modaal huishoudinkomen aanzienlijk vaak niet sporten en minder vaak twee, drie of meer keer per week sporten.

Figuur 1. Sportfrequentie van mensen van verschillende huishoudinkomensgroepen in Nederland (in procenten, n=1757)

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO), 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Ongelijke deelname aan sporttakken

Bij de sportparticipatie kan naast de wekelijkse sportfrequentie ook naar de deelname aan verschillende sporttakken worden gekeken. Daarbij wordt gekeken naar de kans voor mensen met een laag inkomen of hoog inkomen om deze sporttakken te beoefenen. Binnen deze zogenaamde participatieratio's geeft de ratio de kans aan dat iemand met een hoger inkomen vaker aan een bepaalde sporttak doet dan de persoon met een laag inkomen. De algemene ratio van 1.5 laat zien dat de kans dat mensen met een hoog inkomen aan sport doen gemiddeld anderhalf keer zo groot is als voor mensen met een laag huishoudinkomen (tabel 1).

De hoge ratio's voor golf, wintersporten, mountainbike, buitenfitness (zoals bootcampen) en tennis laten zien dat deze sporttakken vooral worden gedaan door mensen met een hoog huishoudinkomen. Voetbal, wat vaak wordt gezien als sport die door alle groepen in de samenleving wordt beoefend, heeft een ratio van 1,8 en wordt hiermee relatief meer beoefend door hoge inkomensgroepen. Sporttakken die in grotere mate door mensen met een laag huishoudinkomen worden beoefend zijn dansen, biljart, schaken, midgetgolf en darts.

Nieuwe sporten en vergane glorie

In 1999 is met behulp van het Aanvullend Voorzieningengebruikonderzoek (AVO) een rangschikking gemaakt van sporttakken (Elling & Claringbould, 2005). Door de sporttakken uit tabel 1 te vergelijken met de sporttakken uit 1999 ontstaat een beeld van de opkomst en het verval van diverse sporten. Hieruit blijkt dat twintig jaar geleden deels andere sporten populair waren in vergelijking met de sporttakken die nu worden beoefend. Gymnastiek en martial arts worden nu minder beoefend, terwijl fitness tegenwoordig zo groot is dat het in drie afzonderlijke vormen wordt opgenomen. Daarnaast is yoga nieuw in de rangschikking en is er aandacht voor de meer recreatieve sportbeoefeningen, zoals darts, midgetgolf, schaken, biljart en bridge.

Tabel 1. Participatieratio's van sporttakken naar huishoudinkomen (% hoog huishoudinkomen/ % laag huishoudinkomen; n=1757)

Sport	Ratio
Golf	4.6
Skiën/langlaufen/snowboarden	4.5
Mountainbike	4.4
Fitness buiten	3.9
Tennis	3.7
Hardlopen	2.7
Schaatsen	2.2
Fitness individueel binnen	2.2
Wielrennen/fietsen	2.0
Fitness groep binnen	2.0
Voetbal	1.8
Badminton	1.7
Wandelen	1.5
Algemeen	1.5
Bridge	1.5
Yoga	1.2
Bowling	1.2
Zwemmen	1.1
Dansen	0.9
Biljart	0.9
Schaken	0.9
Midgetgolf	0.7
Darts	0.3

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO), 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Zwemmen meer gedemocratiseerd?

De rangschikking van de sporttakken uit tabel 1 kan tevens worden vergeleken met de rangschikking uit 1999, die is opgesteld aan de hand van AVO. Daaruit blijkt dat het overwicht van de hogere inkomensgroep op hardlopen, voetbal, wielrennen/fietsen en tennis groter is geworden en de verschillen in participatie zijn toegenomen. Het overwicht van golf is licht afgenomen ten opzichte van 1999, maar blijft voorsnog de sport met de hoogste participatieratio. Een andere sport die terrein heeft gewonnen is zwemmen. Bij zwemmen valt op dat de ratio op 1.1 ligt, terwijl de ratio binnen het AVO- onderzoek van 20 jaar geleden 1.3 was. Dit betekent dat de participatie van hoge en lage inkomensgroepen in deze sporttak nagenoeg gelijk is geworden en het verschil tussen de inkomensgroepen in vergelijking met 1999 is afgenomen. Een kritische noot hierbij is dat de vraagstelling tussen het AVO en het NSO verschilt. In het AVO wordt namelijk gevraagd naar zwemsport, terwijl het NSO ook recreatief zwemmen onderzoekt.

Piramide of kerstboom?

De ratioverdeling van de sporten, zoals deze eerder is weergegeven (tabel 1), kan ook op grafische wijze worden getoond (figuur 2). Hierdoor ontstaat een piramidestructuur, waarbij bovenaan golf staat als sport met een groot aandeel mensen met een hoog huishoudinkomen. Verder naar beneden wordt de piramide breder, omdat daar de ratio's dichter op elkaar zitten en de verhoudingen tussen mensen met een laag inkomen en hoog inkomen minder van elkaar afwijken. Zo liggen de twee vormen van binnenfitness, wielrennen/fietsen, badminton en voetbal op een nagenoeg gelijk niveau en wijken ook de sporten op de onderste laag nauwelijks van elkaar af. Darts dient door de extreem lage participatieratio op een lager niveau te worden gezet. Darts wordt namelijk aanzienlijk vaker door mensen met een laag huishoudinkomen beoefend in vergelijking met de hogere inkomensgroep. Hierdoor ontstaat eerder een kerstboomstructuur dan een piramide.

Figuur 2. Positionering sporttakken naar huishoudinkomen

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO), 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Samenvatting en beleidsadvies

Mensen met een laag huishoudinkomen sporten aanzienlijk vaker niet dan mensen met een hoger huishoudinkomen. Als lage inkomensgroepen sporten, dan doen ze dat overwegend minder frequent dan hogere inkomensgroepen.

Binnen de sporttakken zijn verschillen in participatie zichtbaar tussen de verschillende inkomensgroepen. Golf voert de lijst aan en wordt voornamelijk door mensen met een hoog huishoudinkomen beoefend, gevolgd door diverse wintersporten, mountainbike en buitenfitness. Sporten die een grotere kans hebben om door mensen met een laag inkomen te worden gedaan zijn darts, midgetgolf en schaken.

Het vergroten van de sportdeelname onder mensen met een laag huishoudinkomen blijft gelet op de grote verschillen naar inkomen om aandacht vragen. De huidige deelnamepatronen sluiten immers niet aan bij de ambitie van een inclusieve sport uit het Sportakkoord. Een bredere inzet van lokale initiatieven als een kortingspas en sportfondsen voor volwassenen moet hierbij mensen met een laag huishoudinkomen een impuls geven om aan sport te gaan doen. Voor de inzet van een kortingspas kan gebruik gemaakt worden van werkende initiatieven, zoals de U-pas en de Ooievaarspas. Deze initiatieven zijn echter vooral gericht op de jeugd en nauwelijks op volwassenen. Slechts een derde van deze regelingen is toegankelijk voor de volwassen doelgroep (Hoekman & Van Eldert, 2019). Daarom wordt een verbreding van de leeftijdsgroep van deze sportpassen aanbevolen.

Daarnaast kan de inzet van buurtsportcoaches vanuit de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen uitkomst bieden. Niet alleen vindt er een verhoging van het aantal FTE plaats in 2019, ook is sprake van een verbreding van de doelstellingen. Hierin is expliciet aandacht voor het bereiken, toeleiden en begeleiden van personen die met een laag inkomen leven, zodat zij ondanks hun financiële situatie kunnen sporten/bewegen en meedoen aan culturele activiteiten. Dit biedt kansen voor het verhogen van de deelname van lage inkomensgroepen.

Verantwoording

Dit factsheet is gebaseerd op data van het Nationaal Sportonderzoek 2018. Voor dit onderzoek is in mei 2018 via het panel van GfK een representatieve groep van 2.351 Nederlanders van 15-79 jaar ondervraagd. In dit onderzoek zijn respondenten van 18 jaar en ouder geselecteerd om uitspraken te kunnen doen over de sportdeelname van volwassenen. Verder zijn studenten buiten beschouwing gelaten in dit onderzoek. Studenten hebben namelijk een overwegend laag huishoudinkomen, maar een hoge sportdeelname, mede dankzij de goedkope sportabonnementen voor studenten. Studenten kunnen daarom verstorend werken op de sportfrequentie van lage inkomensgroepen en op de beoefende sporttakken. De analyses zijn hiermee uitgevoerd op 1.757 respondenten.

Referenties

Centraal Bureau voor de Statistiek (2019). *Leefstijl en (preventief) gezondheidsonderzoek; persoonskenmerken*. Geraadpleegd op 29 maart 2019, van <https://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?PA=83021ned>

Elling, A. & Claringbould, I. (2005). Mechanisms of Inclusion and exclusion: in the Dutch sports landscape, who can and wants to belong? *Sociology of sport journal*, 22 (pp. 498-515).

Hoekman, R. & Eldert, P. van (2019). *Monitor financiële aspecten van lokaal sportbeleid 2018*. Utrecht: Mulier Instituut.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2018). *Nationaal Sportakkoord: sport verenigt Nederland*. Den Haag: Ministerie van VWS.